

«[Té un] estil afilat i directe, d'una expressivitat seca i a vegades cruel, amb pinzellades d'humor (negre) i diàlegs d'un realisme més que versemblant. Un estil que crepita com la llenya seca quan s'encén el foc. *El franc tirador* té ressons de la magistral cruesa narrativa de Boris Vian i de la pregona caracterització dels personatges de Dostoievski.» — Francesc Ginabreda

«És el millor llibre d'un autor català que he llegit darrerament. [...] És un llibre diferent als que es fan darrerament a casa nostra, arriscat, ben escrit, amb una història portada amb ofici, incòmode i cru, i que al final deixa satisfet.» — Salvador Masip

«*El franc tirador* trava una història complexa, intensa i colpidora que no estalvia veritats incòmodes. Ho fa amb un ús savi i sensible del llenguatge, amb una dosificació astuta però honesta de la informació, amb una generosa panoràmica d'una societat esquerdada que carranqueja, amb una cura minuciosa de cada personatge, amb la mà ferma d'un escriptor conscient, ben fornit intel·lectualment, valent i professional. [...] És un llibre magnífic a seques.» — Pepa Pertejo, *Uñas negras*

«Novel·la negra hipnòtica i corprenedora.» — Ruth Vilar, *Cos de Lletra*

«Pijuan demostra la seva capacitat per escriure una història punyent que ofereix una galeria de personatges enigmàtics i una narració amb molts girs argumentals que captiven el lector.» — *L'illa dels llibres*

«Una veu narradora segura, una prosa de ferma duresa que arriba al lector com esquitxades d'un deliri. Molt recomanable.»
— Paula Juanpere, *Gent Normal*

El francotirador

Angle 25

3

© Albert Pijuan Hereu 2013

© Anastasy Yarmolovich (Thinkstock),
per la imatge de contraportada

© 9 Grup Editorial, per l'edició
Angle Editorial
c. Muntaner, 200, àtic 8a / 08036 Barcelona
T. 93 363 08 23
www.angleeditorial.com
angle@angleeditorial.com

Primera edició en la col·lecció Narratives: febrer de 2014

Primera edició en la col·lecció Angle 25: juny de 2017

ISBN: 978-84-15307-78-5

DL B 12505-2017

Impress a Romanyà Valls, SA

No és permesa la reproducció total o parcial d'aquest llibre,
ni la incorporació a un sistema informàtic,
ni la transmissió en cap forma ni per cap mitjà,
sigui electrònic, mecànic, per fotocòpia, per gravació o altres mètodes,
sense el permís previ i per escrit dels titulars del copyright.

El franc tirador

Albert
Pijuan

«Les noies opinen que una lluita en una festa no té un objectiu immediat, sinó a llarg termini, metafísic, en certa manera: és necessària per als records. Sense una bona batussa, la festa s'enfonsarà en l'oblit com la pedra en el llac.»

RYSZARD KAPUŚCIŃSKI

I

Quan Krzysztof va tornar a casa, el franc tirador va matar per primera vegada.

Pocs segons abans que el franc tirador fes una estrebada seca al gallet del Medved, una dona menuda, embarassadíssima, havia notat un mareig i havia allargat un braç buscant suport; un repartidor d'ous l'havia auxiliat: servint-se d'una de les safates de cartró, havia improvisat un seient damunt del glaç i, sostenint-la pel colze, l'havia ajudat a posar el cul a terra. Van trencar-se tres ous.

Unes mil·lèsimes de segon abans que el pànic s'apoderés del carrer Niebliski, Adam Małeczki, aleshores un simple jubilat que acabava de recollir els resultats de l'última analítica i que ignorava que el seu front es trobava en la creueta del teleobjectiu d'un Medved, s'havia aturat al mig del carrer; era un blanc immòbil.

En el moment exacte que el franc tirador va disparar des de la finestra d'un setè, Adam Małeczki alçà el braç per aturar un taxi.

La bala va entrar pel pit dret del jubilat i va sortir per sota l'omòplat, neta; s'hauria encastat a terra sense causar més danys, però just el repartidor d'ous ajudava l'embarassada a

asseure's a menys d'un metre del jubilat. Els 7,35 mm de bala van entrar per l'aixella de la dona i van sortir per l'altra banda del cos, conservant prou potència per perforar el peu del repartidor, que va caure enrere contra l'aparador d'una clínica veterinària, damunt la capsa on tenien cadells per regalar. Els gossets van esquivar l'esmicolada de vidres i l'home dels ous i els ous trencats, van travessar el batibull de cames humanes a la desbandada i van fer-se un festí amb la sang de l'embarassada.

Es va sentir un segon tret, que va impactar contra la tapa d'una claveguera, prop del cap d'Adam Małecki. Però Adam Małecki no va morir aquell matí.

El veterinari, amb el seu bigoti de pam i mig, va sortir al carrer a través de l'aparador trencat. El repartidor només estava ferit. Però la dona —embarassada, per Déu!— que hi havia a terra...

El bigotut va gambar cap a la botiga per trucar a la policia. «Un tiroteig... No ho sé, un sonat...! Una dona, hi ha una dona. Sembla morta, sí.» Tot seguit va agafar una capsa de cartró i tornà al carrer. La gent, o corria en silenci o s'estava quieta cridant. Abans de posar els cadells a dins la capsa, el veterinari, amb la màniga de la camisa, els fregava les potetes i el morro per netejar-los l'ou, la sang i la neu.

Aquella mateixa tarda, un especial de la televisió pública va mostrar la detenció del franc tirador.

El Medved s'havia disparat des de la finestra d'un pis en obres del mateix edifici on residia el criminal, el 72 del carrer Niebliski. El detingut, perquè aleshores parlar de «presumpte» era un gest de cortesia poc emprat, era Władek Berkowicz. Es van mostrar imatges del seu pis. Es veu que era col·leccionista. Un nostàlgic, en realitat. Casa seva sem-

blava més un dipòsit militar que no pas un habitatge. Tenia mig muntat un negoci de venda il·legal, una cosa inofensiva, pensada per a nostàlgics com ell. La precaució de Berkowicz era nul·la: ell mateix s'havia anunciat en els classificats de la premsa regional. Quin mal hi podia haver, si la majoria d'armes només servien per decorar? Malauradament per a Berkowicz, entre el seu arsenal de relíquies hi havia un fusell Medved, l'arma utilitzada pel franc tirador i que era una millora del Dragunov, el rifle de precisió més estimat per les milícies soviètiques.

Davant d'això, qui necessitava més indagacions?

A la tele es veia Władek Berkowicz esgüellant com una verrea mentre el ficaven al cotxe de policia. Una imatge que torbà Krzysztof. La imatge d'un home desintegrament-se.

Berkowicz, que només vestia calçotets i samarreta imperi, tot esgrogueït, xisclava: «Innocent! Innocent!» En un moment de confusió, Berkowicz es va desprendre dels cinc policies que provaven de dominar-lo. Els curiosos i veïns que, des de darrere el cordó policial, xarbotaven amb opinions viperines el dens silenci que segueix les tragèdies, van arrencar a córrer desesperats. Tampoc n'hi havia per tant. Berkowicz no volia atacar ningú. Només volia un primer pla. «Innocent! Innocent!», damunt l'objectiu de la càmera.

Krzysztof va fer un bot a la butaca i es protegí amb les mans, esgarriat. L'havia mirat a ell. Un home enfollit havia tret el cap de dins la tele i se li havia acostat tant que havia pogut sentir-li l'alè. *Innocent*.

A continuació es va donar pas a la taula rodona on se seguiria debatent la poca efectivitat de la pena de mort per prevenir casos com el del franc tirador. I si calia replantejar-s'ho? Si no servia com a mesura dissuasòria aquesta pràctica no

passaria de ser un ull per ull institucionalitzat. La mare de Krzysztof tenia una opinió ben clara sobre el tema: «Que em deixin la soga a mi, que el penjo jo al primer fanal que trobi», va bramar abans d'esclafar al platet el cigarro a mig fumar. I que consti que no era una mera forma de parlar.

Krzysztof... Krzysztof havia tornat a casa. Krzysztof tornava al bloc: el Góra. El *seu* bloc. *Seu* igual com el *seu* peu, o la *seva* hipermetropia. Vuit apartaments a cada una de les trenta-dues plantes. Robustament idèntics, cert; però només *un* el seu.

Dues-centes trenta-nou de les dues-centes cinquanta-sis famílies que vivien allà eren les mateixes que quan havia marxat. La mare s'havia encarregat de dur el compte. Krzysztof tenia la llista desplegada al davant. La llista estava escrita a mà. Les sortides, ratllades, les entrades, subratllades, i els de sempre, l'aclaparadora majoria, sense cap marca. Conclusió: tot continuava igual.

—Ho veus, Krzysztof?

Krzysztof no podia desviar la mirada de la pantalla. Des de l'atac del franc tirador que no passava res més al món.

El tren de Krzysztof havia arribat amb retard. El viatge l'havia deixat remogut, com estabornit.

Havia sortit de l'estació de Główna, havia fet un pas i després un altre, un pas i després un altre, i una ambulància passà tronant per la carretera i Krzysztof va haver de fer un bot enrere perquè d'una mica més no el fa pols. Estava més desorientat que de costum; encara tenia en ment l'incident del tren: havia vist com un d'aquells morts vivents es tancava al lavabo del seu vagó, i quan el revisor havia forçat la porta i l'havia llançat del tren, el mort vivent, que devia tenir més

o menys l'edat de Krzysztof, encara duia la goma elàstica al braç i la xeringa clavada. Rodolant per terra, la xeringa s'havia enfonsat més enllà de la vena. El tren havia reprès la marxa, però el mort vivent palpava la neu com si busqués a les fosques, la goma li havia saltat i la necessitava i no la trobava i on ets mal parida que sense tu no sóc ningú. Pensant en l'incident, a Krzysztof li va venir aquesta imatge al cap: una goma elàstica el lligava al Góra. Aquest cop havia provat de tibar la goma al màxim, però la goma havia vençut, i només uns mesos després d'haver-se'n anat, d'una estrebada, tornava a estar ficat en la mateixa vella història, una altra vegada el cruiximent de la crosta glaçada a cada passa, una altra vegada la fortor de sopa greixosa i de màquines rovellades; una altra vegada a la ciutat de K***.

I quan encara no s'havia refet de l'espant de l'ambulància, a la sortida de l'estació, Krzysztof havia sentit el tret, encara que aleshores no sabia que era un tret, no ho va saber fins que no va ser a casa i ho va veure a la tele, perquè en aquell moment, després que l'ambulància li hagués passat fregant els morros, el tret només era un dels milers d'estímuls que el violentaven, que exigien atenció, tots amb la mateixa intensitat i insistència, i només se'n sabia defensar abraçant-se a l'únic que tenia: una bossa de roba bruta ni prou plena ni prou dura.

En l'especial de la tele, mentre la mare onejava la llista, la tertúlia estava en el punt més candent. «Que el matin», «Que matin els assassins, tots, que els matin tots!», els uns. «Els assassins dels assassins són assassins», els altres. «Liberals, desviacionistes!», els primers. «Retrògrades, estalinistes», els segons. El cos de la mare s'interposà entre Krzysztof i l'aparell, la seva fixació, i així i tot continuà observant estàticament el

debat de la tele, com si hi veiés a través de la carn, els ossos i les entranyes.

Zofia va agafar les mans del seu fill. Va dir: «Quan necessitis parlar em tens a mi.» «Que el matin», s'arboraven, «Que el matin!». Durant dos minuts Zofia va suportar les mans gelades de Krzysztof. «Mort als assassins!». Krzysztof, encara glaçat, tremolava, estava perdent el control de la respiració, li pujaven els colors. «Si mai vols dir res a algú és a mi a qui ho has de dir, a mi, els altres no n'han de fer res del que t'hagi passat o deixat de passar, Krzysztof, no confiïs mai en algú que no sigui de la família, Krzysztof, i ara de família...» «Tots els criminals penjats! Tots a la forca! Tots decapitats!» Krzysztof se sacsejava. Va fer que no amb el cap. «No en vols parlar?» Un moviment. Semblava que tremolava. Però era només un no. «No... vull... no... a... no vull.» La mare va amoiar-li el cap. «Quan estiguis preparat. Quan tu ho vegis.» Krzysztof es barallava amb l'aire per acabar d'expressar-ho tot. «Vull... vull... estar aquí.» «Sí, clar, t'estaràs aquí. Aquí et posaràs bo. Aquí a casa estaràs bé.»

Es va quedar pensatiu, perquè li semblava que la idea que havia recollit la mare no s'ajustava al que havia volgut dir. Però no provà de corregir-ho. Ara no hi havia res complicat. Perquè la mare li abraçava el cap i li tapava les orelles perquè els crits que demanaven el linxament del franc tirador no fossin tan vius.

L'hivern es feia més cru. Krzysztof havia tornat a casa.

II

Que a què es dedicava Zofia? Doncs podria dir-se que cuinava. A casa. Feia grans cassoles i la gent del bloc, els viudos, els ineptes, els que no eren capaços ni de cordar-se les sabates, es presentaven al sisè segona amb un plat buit. Per això la porta de casa era sempre oberta. Per això, des que Bartosz no hi era i Zofia s'havia empescat aquella «solució», la casa era un traginar de tolots, de vells que compartien la dentadura i de solters bacons que havien vingut a aquest món a no fer res. Als més impedits, això sí, la mare els duia pietosament el seu àpat a casa.

Els dies posteriors a l'atac del franc tirador l'autèntic *plat du jour* dels usufructuaris de la cuina de Zofia era la tornada de Krzysztof.

—I això com ens afecta?

—De cap manera. Diria. La vella seguirà necessitant-nos.

Uns mitjons, un pollastre viu, una feineta de lampisteria, alguna moneda si no és gaire molèstia... Zofia no exigia un preu, però tothom sabia que allò tenia un preu.

—Ai, Krzysztofet, Krzysztofet... Qui et va parir.

—Ni els russos l'han volgut.

—No era a Rússia.

—Per això t'ho dic, ni els russos l'han volgut.

Almenys una cosa certa: Krzysztof no venia de Rússia, sinó de Suècia, de casa l'oncle Henryk.

—Sempre li he vist alguna cosa rara, a aquest.

—Rara de què?

—D'això... De rara. Sempre hi he ensumat alguna cosa podrida.

—Naaah... El que fa pudor de veritat és això de la porta oberta. Jo dic que és per ell.

—Per qui? Pel Krzysztofet?

—Què cony pel Krzysztofet. Per *ell*.

—Bartosz? Bah. M'estranyaria.

—Si torna no li podran dir que no.

—Aquest no torna.

—No tornarà. Però si un dia torna i la porta està oberta, NYAC!, ja l'hauran vist, no s'ho podrà pensar dues vegades, no podrà fugir corrents.

—Aquell fugiria corrents del seu propi enterro.

—La vella l'agafarà pel coll i el fotrà a dins de casa i el pe-larà viu. I si torna... a reveure ració doble de *bigos*!

—Que aquest no torna! M'ho vols fer dir tot, collons?

—Eh?

—Jo no conec ningú que se n'hagi anat de viatge amb Ella i després hagi tornat.

—Ella quina? L'altra dona?

—L'altra es va penjar.

—D'on ho has tret, això?

—O la va comprar una màfia, no ho sé.

—De què collons m'estàs parlant?

—La Parca! Que se n'ha anat amb la Parca.

—D'on ho has tret, això?

—Tinc els meus contactes.

—Seria un mèrit que tornés. Sí.

—Si torna et dono les meves còrnies.

—Llavors la porta la té oberta per si Bartosz...

—La dona es fot un fart de resar.

—Jo també me'n foto un fart, i mira'm.

—Què? No t'ha donat el que demanes? Que potser no vius sense fotre brot?

—Sí... Tens raó.

—La vella està tot el dia tiqui-ti tiqui-ti, i qui busca, troba. Escolta això que et dic: resurrecció en cos i ànima.

—Sí, home!

Riuen. Accés de tos bronquinosos.

—Ara en sèrio. Algú no els hauria de dir que Bartosz ha estirat la pota?

—Calla un moment... Hola, senyora Niewinny. Que tingui un bon dia. Un *kapuśniak*? Ració doble, i tant! Krzysztof, com va? Vinga, amb Déu.

—Amb Déu, senyora Niewinny. I gràcies, senyora Niewinny. Fins ara, Krzysztof.

—El que et deia: jo no sé si Bartosz ha estirat la pota. Només em faig ressò del que es diu en l'ambient.

—Doncs a callar. Qui no et diu que a la vella se li gira el cervell i se li passen les ganes de jugar a la bona cristiana.

—Jerzy passarà aquest cap de setmana —va dir la mare, alt i clar. Krzysztof es va estar uns minuts paralitzat.

—Dic que Jerzy vindrà a visitar-te dissabte. Diu que et vol veure.

Sobtadament, com si li hagués caigut un llamp al costat, Krzysztof va córrer a la seva habitació i tancà la porta.

Zofia s'hi aproximà.

—Krzysztof?

Picà a la porta.

—Krzysztof?

—Què li has dit a Jerzy? —Krzysztof, cridant des d'una banda.

—Què vols que li hagi dit? Que has tornat —la mare, des de l'altra.

—Va ser culpa de l'oncle Henryk.

—Sí, ho sé. I Jerzy també ho sap.

—Em vaig portar bé!

—L'oncle Henryk no va ser just amb tu.

—Ell no es va portar bé. Em va fer fora.

—Ho sé... Ho sé... Un dia agafaré i el posaré ben a...

Krzysztof obrí en sec la porta i sortí entrebancat del seu cau. Va caure damunt Zofia, l'acorralà contra la paret.

—No ho pots fer! Vas dir que no parlaries amb l'oncle, m'ho vas jurar, m'ho vas jurar!

La mare hauria respost que no ho havia fet, que no ho faria, però no podia parlar. No podia respirar. L'espant l'escanyava.

—Suècia no existeix!

Dit això, aquella ombra en l'expressió de Krzysztof desaparegué. Va tornar a la saleta, a asseure's davant la tele, a penes a tres pams, mentre la mare recuperava l'alè. Va estar-se uns minuts estintolada a la paret, sorpresa, amb tota la pell eriçada. Krzysztof no havia actuat mai amb aquella bestialitat. Mai. Posem que durant anys et poses el gatet a la falda per escoltar una estona la radionovel·la abans de ficar-te al llit fins que un dia, sense cap motiu aparent, el gatet t'esgarrapa el coll. Mantens les distàncies, passa l'estona,

i a l'últim te'l tornes a posar a la falda perquè veus que està penedit, que, en realitat, és inofensiu. No és així? Quan Zofia el va veure absorbt per la tele —hi feien un reportatge del pis del franc tirador—, va dubtar que aquell rampell animal hagués acabat de passar allà, entre les parets de casa seva. No era possible, t'ho miressis com t'ho miressis. Es va servir un vaset de vodka. Devia ser tot allò del cas del franc tirador, el que li havia alterat els nervis al seu fill. esclar, era aquella violència ambiental sense sentit; què, si no? Només calia mirar-lo allà assegut a terra damunt la catifa amb les cames encreuades, tan quiet i delicat. Va trobar que, ben mirat, un rampell com aquell no era una cosa tan terrible; ben mirat, Krzysztof havia demostrat temperament, li corria sang per les venes, arribat el moment —quina mena de «moment», ho ignorava— seria capaç de desprendre's d'aquella abúlia i reaccionar.

La porta del pis es va obrir de cop. Eren els usufructuaris de Zofia. Entraven a la cuina, se servien les cullerades de la cassola de *kapuśniak* que creien suficients i saludaven el petit. Zofia es col·locà el somriure i corregué a atendre'ls.

—L'hereu torna a casa a reclamar la seva part. Com estàs, Krzysztof?

—Hola, senyora Niewinny. Que tingui un bon dia. Un *kapuśniak*? Ració doble, i tant! Krzysztof, com va? Vinga, amb Déu.

—Amb Déu, senyora Niewinny. I gràcies, senyora Niewinny. Fins ara, Krzysztof.

Krzysztof no solia respondre. Ningú esperava que ho fes.

—No miris tant la tele, que se't cremaran les celles, Krzysztof.

—Vinga, Krzysztof, prou de tele, a taula.

Krzysztof va seure a taula sense apartar la vista de les armes que guarnien les parets del dormitori de Berkowicz, el detingut. Dormir cada dia envoltat d'armes en lloc de crucifixos...

Tot i no viure a l'edifici, el capellà de la seva parròquia també acudia al servei de cuina de Zofia. Mossèn Garbacz, però, no duia plat, sinó que s'asseia a taula i esperava que Zofia li servís.

—Krzysztof, que bé que hakis tornat.

Krzysztof va deixar la cullera damunt del plat molt a poc a poc. Menjava amb el plat a la falda.

—La teva mare m'ha tingut al dia de les teves aventures. Vine un dia a la parròquia i parlem una mica del que has vist allà. Conèixer cultures diferents està bé, però a vegades poden, bé, confondre't. I és normal. És ben normal, Krzysztof.

Krzysztof es va aixecar.

—No podem oblidar mai d'on venim, Krzysztof.

Krzysztof va apujar manualment el volum de la tele. La llum del noticiari feia que, en l'expressió de Krzysztof, hi aparegués una calavera blava.

—Bon dia, mossèn Garbacz. Li ve de gust una mica de *żurek*? Tinc encara una cuixa de pollastre d'ahir.

—El *kapuśniak* és excel·lent. Em va bé. Gràcies.

Zofia, excusant el seu fill, assegut un altre cop com un bagul davant la tele:

—És el cas del franc tirador. El segueix amb un desfici.

—I qui no?

—Per mi que li provoca malsons. Fins que no estigui segur que el culpable està penjat i ben penjat no es calmarà del tot. A mi ja em semblava que això d'obrir fronteres només duria problemes. Estic convençuda que és un d'aquests pertor-

bats de l'altra Alemanya. Es veu que a l'altra banda tots tenen molts problemes del cap.

—Es diu Władek Berkowicz. És polonès —va puntualitzar Krzysztof.

—Un polonès de veritat no hauria fet mai una cosa com aquesta. Disparar contra gent innocent, així, perquè sí. M'equivoco, mossèn Garbacz?

—El Misteri pot prendre formes inescrutables per a nosaltres —entonà el capellà deixant d'engolir durant un parell de segons. Krzysztof va mirar-lo per damunt l'espatlla.

Com és que mossèn Garbacz encara no havia fet la menció diària de Popiełuszko? Que tindria la sort que, durant l'estada de Krzysztof a Estocolm, n'hagués perdut el gust?

—Per aquest motiu sóc de l'opinió que no s'ha de deixar mai de conrear el recel i la sospita. Sempre ho he defensat i sempre intento de sumar-hi nous partidaris. Pel bé de tot-hom. De fet, quan era al seminari ja vaig provar d'advertir Popiełuszko —Krzysztof va sentir una punxada a l'esquena—: no s'ha de confondre *proïsme* amb *bonisme*. Ah, descansa en pau, amic... Si sabessis com t'arribo a enyorar. —Mossèn Garbacz es va girar cap a Krzysztof.— Popiełuszko era un home extraordinari, tenia qualitats de primer ordre. Ho sé perquè, al seminari, vam compartir classe durant cinc anys.

Quan uns agents de la SB van segrestar i van matar mossèn Popiełuszko, la tardor del 84, Krzysztof tenia quinze anys, i, per a ell, la figura del sacerdot i el crim contra el sacerdot no van significar absolutament res. Per a la mare sí que va significar alguna cosa; va passar-se setmanes ensopida, amb l'horror al cos. El pare, aparentment, no estava tan afectat, però llegia amb una set malaltissa tot el que es publicava sobre el tema. Aleshores el pare encara era amb ells. Però el cert és que

Krzysztof tenia cada cop més la sensació que ja havia desaparegut abans del dia que efectivament havia desaparegut. Que havia desaparegut abans, fins i tot, de l'assassinat de Popiełuszko. Potser amb el temps li acabaria semblant que no l'havia arribat a conèixer, potser que ni tan sols havia existit.

El cert és que el crim de Popiełuszko no va significar res per a Krzysztof però sí que va afectar Krzysztof, en algun punt molt amagat, i de manera diferent de com havia afectat la resta del país. Més que el crim en si, el que el va afectar va ser com es va viure el crim a casa. Tanta aflicció bolcada en un estrany, quan ell, en aquella època...

Va ser just durant l'afer Popiełuszko que a Krzysztof se li va «escapar la mà» durant una classe del professor Mońko. Krzysztof era *el del Góra*, i allò no passava desapercebut per ningú, ni pels companys, ni pels professors, ni per direcció, ni pel sindicat d'estudiants. I aquell dia s'hi va tornar. Per una bestiesa. El professor Mońko li havia encomanat que netegés el baf dels vidres de l'aula mentre la resta d'alumnes dibuixava cercles i triangles en làmines de paper gruixut. Naturalment, quan arribava a l'última finestra, la primera tornava a estar entelada. El professor Mońko feia comentaris sobre la seva ineptitud. Tothom reia. «Des del principi, Krzysztofet!» La classe es va anar engrescant. «Que no veus que no està ben neta? Des del principi!» Aquell dia el professor Mońko va aturar la classe. L'atenció de tothom estava clavada en el clatell suat de Krzysztof, en la seva mà insegura fregant amb aquell tros de diari humit. «Des del principi, inútil!», va escopir algun dels seus companys que seien més a prop de la finestra. I tot d'una, en lloc del paper de diari, hi tenia un compàs, a la mà, i tot d'una, sense saber com, l'estava clavant insistentment en l'espatlla del company que seia més a prop de la finestra.

Krzysztof es passà l'hivern traient neu del pati. Estava obligat a acudir dues hores diàries al capellà del centre. Mossèn Barcis el feia seure davant d'una paret blanca. Mentrestant, el capellà es col·locava darrere seu, dret, mormolant amb veu atònica: *Déu és un jutge escrupolós. Déu és més gran que la nostra consciència.* Davant la paret blanca. *Sap què ordeixes en tot moment. Sap el que intentes dissimular.* El seu cap prenent la forma de paret blanca. *Et judica amb més exactitud que la que tu mai et podràs aplicar. La seva investigació no descansa mai.* Si Krzysztof desviava la mirada de la paret blanca, mossèn Barcis li feia espetegar un regle de fusta al clatell. *Ell coneix la intenció rere cada acció. Coneix fins i tot la voluntat dels que no actuen per covardia.* Blanc. Tot blanc. *Mentre somies, segueix recopilant informació per al dia del Judici.* Va ser durant aquelles converses que Krzysztof es va adonar que tenia un vincle especial, únic, amb Aquell que t'escolta en tot moment. Desconeixia les implicacions d'aquella relació privilegiada, i, tanmateix, sentia la necessitat de posar-la a prova. La prova només serviria si la petició era ben sonada, el que havia de demanar era alguna cosa que, altrament, fos impossible que es fes realitat.

No va trigar a fer-ho. No va trigar a adonar-se que aquell vincle especial era real.

Cada cop que Krzysztof sentia el nom de Popiełuszko, aquella sensació d'exclusió revifava. Polònia tenia una ferida d'onze lletres que ell no compartia. A diferència d'allò del franc tirador, que el tenia absorbit fins al punt més íntim del seu ésser. D'això sí que se'n sentia partícip. Havia sentit el tret, havia seguit el procés i, ara, en el primer canal de la televisió pública, en retransmetien l'execució. El franc tirador formava part de la seva història. El que Popiełuszko alimen-

tava era aquella desconexió, la mateixa que el franc tirador conciliava.

En aquell moment, Krzysztof veia com els reporters retransmetien des de la cel·la de Berkowicz la benedicció que el prevere li expedia després d'haver-lo confessat. La retransmissió era caòtica: el culpable xisclava i es remenava i feia puntades a l'aire, diversos guardes l'intentaven reduir, l'alcaid no parava d'emprenyar amb la seva obsessió per no perdre protagonisme en el pla, el vicari s'entrebancava amb tothom, tot això amb el jutge rondant per allà despentinat. Una de les poques coses que es va entendre va ser el prevere dient a Berkowicz que ara estava perdonat i que ja se'n podia anar en pau.

El governador va pronunciar unes paraules de calma i confort abans del telenotícies. Fins i tot el president Wałęsa va traslladar al país el seu profund sentiment de repulsa al crim del franc tirador. «Ni res ni ningú impediran que la nova Polònia camini endavant.» L'alcalde va fer saber al país que els familiars de la víctima no quedarien desatesos, i que Alexandra Kotys, la víctima del franc tirador, rebria la medalla als mèrits ciutadans a títol pòstum. Adam Małecki, ferit greu, i el repartidor d'ous, ferit al peu, també rebrien un diploma i una indemnització.

Quan la televisió pública va retransmetre en directe el crec del coll de Berkowicz, tant Zofia com mossèn Garbacz pogueren acabar de xarrupar, per fi, la sopa de cols tranquils. Krzysztof, però, no va sentir cap mena d'assossec.

El Jutge l'escoltava. El Jutge ja devia haver recollit la seva demanda secreta. Ja devia saber que no volia que la història del franc tirador acabés.

III

Jerzy odiava. Odiava els alemanys. Odiava els francesos i els austríacs. També els portuguesos, italians, espanyols i llatins en general. Els escandinaus li provocaven repulsió, com els anglesos. I els russos. Sobretot els russos. Els russos li produïen repulsió i cremor d'estómac. Els grocs eren tot un altre assumpte. Només de pensar en els grocs i els seus costums vomitava. Els cucs dels Balcans li feien un fàstic especial. Odiava morenos, negres, vermells, cafèsamblet i qualsevol altre color que s'allunyés de l'alabastre. Odiava els jueus en totes les seves formes i encarnacions. Quan li tocava encarregar-se d'un jueu s'ho prenia personalment i s'hi acarnissava més que de costum. Però si d'entre totes les coses n'hi havia alguna que odiés amb totes les vísceres, si hi havia res en el món que, per damunt de tot, el tornés boig de fàstic fins al deliri homicida, eren els desviats. El sentiment que li provocaven era molt exacte, molt palpable; paradoxalment, la seva noció de *desviat* era tan àmplia com difusa. Perquè, sempre segons el parer de Jerzy, la llista de desviacions es trobava en perpètua i alarmant renovació. Malgrat tot, per la feina, es veia obligat a barrejar-se amb aquesta púrria. Skolimoliski, sense anar més lluny. Skolimoliski n'era un. Un desviat. Però Skolimoliski era l'inspector en cap